

DOI: 10.22559/folklor.247

folklor/edebiyat, cilt:24, sayı:95, 2018/3

Yaşar Kemal'in "Yılanı Öldürseler" Adlı Romanı Üzerine Bir İnceleme

An Analysis of the Novel "May They Kill The Snake" of
Yaşar Kemal

Tülin Arseven*

Özet

Türk edebiyatının usta yazarlarından ve özgün kalemlerinden biri olan Yaşar Kemal (D. 1923- Ö. 2015), yazdığı çok sayıdaki eseri ile edebiyatımızda önemli bir yer edinmiştir. Öykülerini Sarı Sıcak adı altında toplayan yazarın çok sayıda romanı bulunmaktadır. *İnce Memed, Teneke, Ölmez Otu, Dağın Öte Yüzü, Demirciler Çarşısı Cinayeti, Ağrı Dağı Efsanesi, Binboğalar Efsanesi, Karıncanın Su İçtiği, Tek Kanatlı Bir Kuş* romanlarından bazılarıdır. Bu çalışmaya konu olan *Yılanı Öldürseler* de Yaşar Kemal'in ilk basımı 1976 yılında yapılan bir romanıdır. Bu roman daha sonra pek çok kez yayımlanmış, sine-maya da uyarlanmıştır. Yaşar Kemal'in gerçek bir olaydan esinlenerek kaleme aldığı *Yılanı Öldürseler*, küçük bir çocuğun ailesinin ve çevresinin baskılarıyla adım adım suça itilişini ele alır. Edebî eser ile toplum arasında sıkı bir bağ vardır. *Yılanı Öldürseler* de toplumun belirli bir kesitinin düşünce, davranış ve

* Prof. Dr., Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilimler ve Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi. tarseven@akdeniz.edu.tr

eylemlerinin yansımasıdır. Bu çalışmada *Yılanı Öldürseler* romanı, nitel araştırma yöntemleri ile sosyal çevre ve suç ilişkisi ekseninde ve çocuk suçluluğu kavramı çerçevesinde incelenmiştir.

Anahtar sözcükler: *suç, roman, yılan, Yaşar Kemal, çocuk*

Abstract

Yaşar Kemal who is one of the master and distinctive writers of Turkish literature (1923-2015) has an important place in our literature with his many works. The writer who collected his stories in his book *Sarı Sıcak* has many novels. *İnce Memed, Teneke, Ölmez Otu, Dağın ÖteYüzü, Demirciler Çarşısı Cinayeti, Ağrı Dağı Efsanesi, Binboğalar Efsanesi, Karıncanın Su İçtiği, Tek Kanatlı Bir Kuş* are some of his novels. *May They Kill the Snake* (YılanıÖldürseler) which is the subject of this research is a novel of Yaşar Kemal that was published in 1976 for the first time. It has been published many times and was adapted to cinema. In *May They Kill the Snake* which is based on a real event, Yaşar Kemal tells the story of a little child who was pushed to crime step by step by his family and relatives. There is a tight connection between literary work and society. *May They Kill the Snake* is a reflection of thinking, behaviours and acts of a specific part of society. In this research, the novel *May They Kill the Snake* is analysed with qualitative research methods from the perspective of crime – environment relation and child criminality.

Keywords: *crime, novel, snake, Yaşar Kemal, child*

Giriş

Yılanı Öldürseler, Türk edebiyatının usta kalemlerinden Yaşar Kemal'in (D. 1923-Ö. 2015) 1970'li yıllarda yazdığı, ilk basımı 1976 yılında yapılan romanıdır. Roman, büyük ilgi görmüş, sinemaya da uyarlanmıştır. Olay örgüsünün ana mekânı Çukurova'da küçük bir köydür. Zamanda düz bir kronolojik akış görülmeyen, geriye dönüşlerle ve ileri atlayışlarla anlatılan olaylar bir oluş sırasına dizildiğinde şöyle gerçekleşir: Varlıklı bir ailenin kızı olan Esme çok güzeldir. Esme gönlünü köyünün gençlerinden Abbas'a kaptırır, Abbas da Esme'ye âşık olur. Abbas, Esme'nin ailesi tarafından kabul görmez, bu durum Abbas, Esme ve Esmâ'nin ailesi arasında büyük sorunla yol açar. Abbas, Esme'nin ailesinden bazı kişileri yaralar, sakat bırakır. Bu nedenle hapse atılır. Esme'nin güzelliğine vurulan, başka bir köyde yaşamakta olan Halil, Esme'yi zorla kaçıtır ve evlenir. Bu evlilikten Hasan doğar. Hasan, altı yaşlarında iken Abbas, hapisten kaçmayı başarır ve Esme'nin yaşadığı köye gelir. Bir akşam, Esme'nin evini basar, Hasan'ın gözleri önünde Halil'i öldürür, Esme'yi kaçıtır. Birkaç gün sonra Abbas'ın ölüsü köy meydanına atılır. Gerçekte bütün yaşananların sorumlusu Abbas ve Halil ile onların akliselim olmayan davranışları olduğu halde Halil'in annesi, kardeşleri ve köy halkı olanlar için Esme'yi

suçlar. Olay, bir anlamda kan davasına dönüşür. Halil'in annesi yani Hasan'ın babaanne- si oğlunun akan kanının yerde kalmaması gerektiğini söyler. Babaanne, amcalar ve köy halkı elbirliği ederek, türlü hurafelerle, dedikodularla sonunda Hasan'a annesini öldür- türler. Hasan, bir süre hapis yatar, cezasını çeker ve köyüne döner. Evlenir, aile sahibi olup yaşamına devam eder. *Yılanı Öldürseler*, eğitimsiz bir yığın insanın, törelerin ge- reğini yerine getirmek, intikam duygularını tatmin etmek amacıyla hem genç bir kadına hem de onun yavrusuna yaptıkları kötülüğün romanıdır. Toplumun değer yargılarındaki yanlış üzerine kurgulanmış olan bu roman, kadınların ve çocukların eğitimsiz bir toplum içindeki, çaresiz ve korumasız durumunun hüznü öyküsüdür. Bu hüznü öykü, bu çalışmada suç sosyolojisinin verileri ışığında sosyal çevre ve suç ilişkisi bağlamında ele alınmıştır. Çalışmanın bu bölümünde edebiyat ve suç ilişkisi üzerine bir kitap yazmış olan araştırmacı Vincenzo Ruggiero'nun "Hukuk ve kurmaca arasında açıklayıcı köprüler inşa eden Dolin'e göre, klasik yapıtlar 'yasaların nomos'unu incelemeye yarar. Ceza ya da medeni hukuk tarafından marjinalleştirilenler yararına muhalif anlatılar sunar. Kur- maca aynı anda hem hukukun sınanma alanı hem de gayriresmi bir temyiz mahkemesine dönüşür" (Sutherland'dan akt. Ruggiero, 2009, s.3) sözlerini anmak gerekir. Burada bu araştırmanın toplum baskısı ile anne katili olan Hasan'ın yaptığı yanlışın bir savunusu olmadığını belirtmekte yarar görülmektedir. Bu makalenin ana amacı, edebî metni yal- nız kendi içinde, bir iç değerlendirme ile incelemek hedefinde olan bir araştırma örneği sunmak da değildir. Toplumsal yapının bireye etkileri noktasında bir dış inceleme yapı- rak romanın ele alınmasıdır. Ancak bu çalışma, edebî metin üzerinden toplumsal yapıyı anlamaya yönelmek yerine toplumsal yapının bireyi nasıl etkilediğinin güzel bir örne- ği olarak edebî metnin hayata, okura dokunan yönünün altını çizmeyi amaçlamaktadır. Tzvetan Todorov'un *Poetikaya Giriş* başlıklı kitabının sonuç bölümünde belirttiği gibi her edebî çözümlemenin tatmin edici sayılabilmesi için ele alınan eserin estetik değerini açıklayabilmiş olması gerekmektedir (Todorov, 2001, s.101). Bu çalışma; *Yılanı Öldür- seler* adlı romanı, romanın altını çizdiği toplumsal yapının küçük bir çocuğu suça itebi- leceği tezinden hareketle sosyal psikolojinin çalışma alanlarından olan çocuk suçluluğu kavramı çevresinde ele alarak eserin estetik değerini ortaya koymaya çalışmıştır.

Çevre ve suç ilişkisi ekseninde esere bakış

Sosyal psikoloji bir bilim dalı olarak, kabaca kişiler arası ilişkilerdeki bozuklukları ve insanların birbirleri hakkındaki düşüncelerini ele alan bir disiplin şeklinde tanımla- nabilir. Krech ve Crutchfield'e göre sosyal psikoloji, diğer sosyal bilimlerden farklı ola- rak, toplum içindeki bireyin davranışının bütün yönleriyle ilgilenir (Krech ve Crutchfield, 1994, s.25).Suç sosyolojisi ise hem sosyoloji hem de psikoloji alanlarından yararlanır. Araştırmacı Hüseyin Bal, evrensel ve bütün toplumlarda ve her çağda var olması; bi- reylerin istek ve iradelerinin dışında ekonomik, sosyal, kültürel, vb birçok faktöre bağlı olarak ortaya çıkması özelliğiyle suçu sosyal bir olgu şeklinde niteler. H. Bal'a göre her ne kadar bir birey ya da bireylerden oluşan bir grup tarafından işlense de suç bireysel

değildir; suçu yaratan nedenler toplumsaldır. Genel anlamda suç olgusu için geçerli olan açıklamalar, çocuk suçluluğu için de geçerlidir (Bal, 2004, s.23). Suçu toplum birey ilişkisi çerçevesinde değerlendiren bir başka araştırmacı Faruk Erem, küçük toplumlarda işlenen suç, toplumun topyekün kendisine karşı işlenmiş olduğu varsayımıyla karşılaştığına dikkat çeker ve

“Basit, kapalı, az yaygın toplumlarda (mesela köylerde) muhitin kıymet hükümleri, ahlâk telâkkileri ile ferd arasındaki çatışma görülmez. Bu kıymet ve telâkkiler ferd tarafından benimsenmiştir. Bunlara aykırı hareket edenlerin de meydana çıkması o nisbette kolaydır. Bu çeşit cemiyetlerde terk ferdin kötü hareketini, topluluk kendine yönelmiş bir hareket gibi hissetmekte güçlük çekmez” (Erem, 1997, s. 169).

saptamasında bulunur. Bir topluluk içindeki tek bir ferdin kötü hareketinin toplumun tamamına karşı yapılmış olarak kabul edilmesi, beraberinde toplumsal baskıyı da getirmektedir. Nitekim araştırmacılar Can Baysal ve Erdal Tekarslan, Crutchfield’in grup davranışları üzerine yaptıkları bir çalışmadan hareketle şu değerlendirmeyi yaparlar:

“Grup baskısı karşısında deneklerde, önemli ölçüde uyumluluk davranışı görülmüştür. Birçok kimse, sosyal baskı neticesinde, kendileri için kişisel ve sosyal değeri olan kanaat ve tutum meselelerinde bile uyumlu davranmaktadırlar. Güç meselelerinde gruba boyun eğme, kolay meselelerde olduğundan daha fazladır” (Baysal ve Tekarslan, 2004, s.194).

Bronislaw Malinowski de ilkel topluluklar üzerine yaptığı çalışmasında ‘yabanıl’ olarak nitelenen halkların gelenek ve göreneklerine büyük saygı gösterdiklerini; bunların gereklerini kamuoyuna ya da doğaüstü cezalara karşı besledikleri korkuyla ve yerleşik küme duygusuyla kendiliklerinden yerine getirdiklerini belirtir (Malinowski, 2003, s.20). Fransız sosyolog Emile Durkheim’a (1858-1917) göre ‘sosyal olgular’ büyük ölçüde bireysel bilincin dışında ve ondan bağımsızdır. İnsanlar, birbirlerini anlamalarını ve dünyayı anlamlı kılmalarını belirleyen kolektif temsilleri paylaşırlar, bu temsiller bireysel temsillerden farklıdır (Arkonaç, 2008, s.20). Bu da bir anlamda *Yılanı Öldürseler* adlı romanın kahramanı, küçük bir çocuk olan Hasan’ın içinde bulunduğu durumu ve suça yönelmesini açıklamaktadır. Çünkü romanda Hasan’ın babasının öldürülmesi olayı, bir ailenin iç meselesi olmaktan çıkmış; bir köyün ortak sorunu haline dönüşmüştür. Bu ortak sorunun çözümünü Hasan’ın dışında yer alan aile ve köy halkı, Hasan’ın annesini öldürmesinde görmüştür. Eleştirel kuram çerçevesinde toplum ve birey ilişkisine değinen Richter’e göre, toplumun bütün parçaları birbirine bağımlıdır ve toplumda toplumun bütünselliğini meydana getirirler. Toplum tarafından belirlenmemiş hiçbir toplumsal olgu yoktur. Toplum ve birey münasebeti de karşılıklı olduğundan tek boyutlu olarak ele alınamaz. Toplum ‘bireysiz’, birey de ‘toplumsuz’ telakki edilemez. İnsan yaşamı zorunlu olarak birlikte yaşamaya dayanır (Richter, 2013, s.87-88). Richter’in ve suçun toplumsal yönüne işaret eden yukarıdaki diğer araştırmacıların görüşleri çerçevesinde *Yılanı Öldürseler* ve bu kurguda anlatılan olaylar birey-toplum ilişkisi üzerinden incelendiğinde eser basit bir cinayet öyküsünden toplumsal bir soruna evrilir. Romanın

kahramanı Hasan, birlikte yaşama zorunluluğunun ve içine doğduğu toplumun değer yargılarının bir mağduru olarak suça yönelir. Zaten bir çocuk oluşu, toplumun dayatmasını anlayamayacak ve karşı koyamayacak kadar küçük oluşu, duygusal baskıya maruz kalışı onu çaresiz bırakır. Araştırmacı Mehmet Silah'a göre insanın en önemli özelliklerinden biri, sosyal bir varlık olmasıdır. İnsan, içinde yaşadığı toplumdaki etkilenir ve toplumu da etkiler. Kişi sosyal etki sonucu davranış gösterir. Birey-grup ilişkilerinde liderlik niteliklerine sahip olan bir üye, grup üyelerini etkileyerek onları yönlendirebilir. Lider, grup üyelerinin davranışlarını doğrudan etkileyebildiği gibi dolaylı biçimde, ima yoluyla da yapabilir (Silah, 2005, s.160). *Yılanı Öldürseler* romanının kurgusunda grup lideri konumunda Hasan'ın babaannesi görünmektedir. Hasan'ın babaannesi, oğlu Halil'in ölümünden gelinini sorumlu görmektedir. Çünkü babaanneye göre her şeyden önce gelini çok güzel bir kadındır, ayrıca oğlu ile evlenmeden önce arasında bir gönül macerası geçen Abbas'ın Halil'i öldürmesine neden olmuştur. İlk olarak babaanne, diğer oğullarının Abbas'ı öldürmesini sağlar. Ancak, bu ölüm babaannenin içindeki intikam ateşini söndürmemiştir. Çünkü oğlunun katlinde Abbas kadar gelini Esme'yi de suçlu görmektedir, Esme'nin de cezasını çekmesi gerektiği inancındadır. Oysa Esme, ailesinin zorlaması ile âşık olduğu Abbas'tan ayrılmış, Halil tarafından zorla kaçırılıp mağdur edilmiş bir kadındır. Romanın kurgu dünyasında Halil'in annesine göre yaşanan olayların çıkış noktasında Esme'nin, Abbas'ın da Halil'in de kendisine âşık olmasına neden olan güzelliği vardır. Esme güzel bir kadın olmasaydı, oğlu Halil ona âşık olmayacak, kaçırıp onunla evlenmeyecek ve öldürülmeyecektir. Halil'in ölümüyle artık evli olmayan, güzeller güzeli Esme'yi erkeklerin rahat bırakmayacağı açıktır. Esme'nin yeni bir hayat kurma olasılığı da babaanneyi rahatsız etmektedir. Bütün bu düşünceler babaannenin çocuklarını, torunu Hasan'ı ve bütün köyü Esme'ye karşı örgütlemesinin nedenidir.

Romanda Abbas'ın ölümü ve bu suçun cezası ile ilgili bir bilgi verilmez, çünkü Abbas zaten hapisten kaçmış, evli bir kadın olan Esme'yi kaçırmış ve Esme'nin kocasını öldürmüş olmak sebebiyle ölümü hak etmiş anlayışı esastır. Abbas'ın öldürülmesi cezasını çekmek için yetmemiş, bir de ölü bedene eziyet edilmek istenmiş, adamın cesedi kurda kuşa yem olması için defnedilmemiştir. Babaanne, oğlu Halil öldüğünde henüz altı yedi yaşlarında olan torunu Hasan'ı yaklaşık iki yıl boyunca annesini öldürmesi konusunda güdüler. Babasının ölümünün hemen ardından babaanne ve amcalar tarafından çocuğa bir tüfek hediye edilip bunu kullanması öğretilir. Ardından babaanne, Hasan'a babasının kanının yerde kalmaması gerektiği şeklinde telkinlerde bulunur, çocuğun psikolojik dünyasını alt üst etmek adına ona babasının ölümüne dair gerçeküstü, hurafelerle donatılmış bilgiler verir. Halil'in kanı yerde kaldığı için hortladığını, ruhunun acı içinde olduğunu, bu azaptan kurtulması için karısı Esme'nin öldürülmesi gerektiğini söylediği babaanne tarafından Hasan'a sık sık anlatılır. Anne sevgisi üstün gelen Hasan'ın eyleme geçmediğini, annesini öldüremeyeceğini gören babaanne, son kozunu namus kavramı üzerinden oynar. Çocuğa çok güzel bir kadın olan annesi Esme'nin geceleri erkek misafirleri olduğu, babasının ruhunun bundan azap duyduğu söylenir. Üstelik Hasan, babaannesi tarafından annesinin bu uygunsuz durumuna göz yummak ile suçlanır. Babaanne,

Esme'nin öldürülmesi işini, yaşı küçük olduğu için işlediği suça karşılık az bir süre hapis yatacağını hesapladığı torunundan ister. Bunun altında diğer çocuklarını korumak, gelininden intikam almak, gelininin hayli varlıklı olan ve kız kardeşlerinin ölümüne sessiz kalmak istemeyecek erkek kardeşlerinin tepkisinden korunmak düşüncesi vardır. Romanda Hasan, babasını ve annesinin ailesini tanıyan bir kişi aracılığıyla uyarılır. Bu uyarıda yaşı küçük olduğu için Hasan'ın kanun karşısında alacağı cezanın az olacağı, bu nedenle babasının akrabalarının onu annesini öldürmeye zorlayacağı söylenir. Nitekim hukukçuların da belirttiği gibi belirli bir yaşın altındaki çocukların cezai ehliyetlerinin bulunmaması, ceza ehliyeti bulunanlar hakkında da indirilmiş ceza öngörülmesi, onları suçta kullanmak isteyenleri teşvik etmektedir (Erdoğan, 2012, s. 67). Babaanne sadece Hasan'ı ikna etmeye çalışmakla kalmaz, bütün köyü Hasan'ın annesini öldürmesi gerektiği konusunda ikna eder. Bu iknada dikkat çeken, bunun köye yayılan dedikodular aracılığı ile yapılmasıdır. Dedikoduları da yayan babaannedir. Hogg ve Vaughan'a göre "Belli koşullarda hepimiz emirlere gözü kapalı itaat etme potansiyeli taşırız, böyle bir itaat başkalarına zarar veren sonuçlar doğursa bile. İtaati etkileyen faktörler otoritenin zaman ve mekandaki yakınlığı, kurbanın yakınlığı ve itaat ya da itaatsizliğe ne derecede sosyal destek verildiğidir" (Hogg ve Vaughan, 2007, s. 299). Hasan'ın çocuk olması, babasının kendi gözü önünde öldürülmesi, babaannesinin ve bütün köyün ölmüş olan babasının hortladığını, azap içinde olduğunu söylemesi, annesinin öldürülmesi için verilen emre itaat etmesini sağlayan etkenlerdir. Bu emre itaatin sağlanması için intikamı alınmayan Halil'in mezarında rahat yatamadığı, hortladığı, yılan, köpek gibi hayvanlara dönüşüp hiç de hoş olmayan durumlar yaşadığı söylenir. Çocuk hem bir sosyal etkiye hem de bir psikolojik baskıya maruz kalır. Bu koşullarda Hasan'ın annesine silahı doğrultması ve bir anda tetiği çekmesi etkiye verilen tepkidir. Ancak ilginç olan romanın sonunda anlatıcının paylaştığı bilgidir. Anlatıcı, kendisinin ve Hasan'ın hapisshaneden çıkmalarından yıllar sonra tekrar karşılaştıklarını söyler. Bu karşılaşmaya dair Hasan'ın evlenmiş, mal mülk ve aile sahibi olmuş olması anlatılır. Hasan, anne katili olarak değil, işinde gücünde normal bir yaşam süren genç bir adam halinde betimlenerek roman biter. Yani Hasan, toplumsal normların dediğini yapmış, suçlu annesini kendi eliyle cezalandırmış, hapiste kalıp cezasını çekmiş ve sonunda içinde yaşadığı toplumda kabul görüp huzura kavuşmuştur. Hasan'ın annesini öldürmek gibi çok ağır bir davranışın yaratabileceği psikolojik sorunlarının olup olmadığı, pişmanlık duyup duymadığı romanda yoktur. Hasan, törelerin, cahil bir topluluğun babaanesi üzerinden kendisine verdiği emre itaat etmesi karşılığında toplum içinde kabul görmüştür. Sosyolog David Matza, çocuk suçluluğu konusunda yaptığı çalışmasında çocukların suça eğiliminin nedenini sorgular ve bu konuda iki yaklaşım geliştirir. Bunlardan ilki yaşadıkları stresli çevrenin gençlerin suç işlemesinde etkili olduğudur. İkinci olarak ise her toplumda var olan suçlu alt kültürüdür. İçinde bulunulan ortam eğer suçu 'normal' olarak görüyorsa grubun sapkın davranışları onu suça itmektir (Collins ve Makawsky'den akt. Oktik, 2013, s. 23). Töreler gereği ya da ölen kişinin kabrinde huzuru bulması ve benzeri nedenlerle cinayet işlenmesinin

doğru olarak kabul görmesi aslında toplumun suçlu alt kültürünün bir yansımasıdır. Romanda Hasan, toplumun yanlış bir değer yargısına uygun biçimde davranarak annesini öldürmüş, hapis yatıp cezasını çekmiş, suçtan arınmış ve hayatına devam etmiştir.

Yaşar Kemal, sanat anlayışı açısından gerçekçilikten yana tavır sergiler. Eserin sanatçının yaşamından beslenmesi gerektiği anlayışı onda ağır basmaktadır. Bu konuda kimi zaman eleştirilmiştir. Yaşar Kemal'e göre büyük sanata giden yol, gerçeklerden geçmektedir (Gürsel, 1978, s.13).¹ *Yılanı Öldürseler* adlı romanı da yazarın kendi yaşamındaki gerçeklerden izler taşımaktadır. Çünkü *Yılanı Öldürseler*'de Hasan'ın başına gelenlere benzer bir durum, Yaşar Kemal'in de geçmişinde yaşanmıştır. Tıpkı Hasan'ın babası gibi Yaşar Kemal'in de babası öldürülmüştür. Gerçi Hasan'ın babası Halil'in ölümünün altında bir aşk macerası yatarken, Yaşar Kemal'in öyküsünde durum farklıdır. Yaşar Kemal'in babası evlatlıkları Yusuf adlı bir genç tarafından öldürülmüştür. Aile, Yusuf'u Van'dan Çukurova'ya göç ederken yolda yaralı halde bulmuş, tedavi ettirip bakmış ve ona yanlarında iş vermiştir. Yıllar sonra Yusuf, Yaşar Kemal'in babasını öldürmüştür (Yaşar Kemal, 2004, s. 30). Alain Bosquet ile yaptığı bir söyleşide Yaşar Kemal, babasının neden öldürüldüğünü hiç anlamadığını, onu babasız bıraktığı için babasına da kırıldığını belirtir (Yaşar Kemal, 2004, s. 36). Babasının ölümünün ardından annesi, amcası Tahir ile evlenir. Amcası başka bir hanım ile evli olduğu halde ölen ağabeyinin eşi ile de evlenmiştir. Yaşar Kemal, amcasının, ağabeyinin ölümünü hiçbir zaman kabullenmemiş olduğunu, intikam almak için uzun yıllar uğraştığını, hatta bu uğurda servetini tükettiğini belirtir. Babasının katili olan Yusuf, tutuklanmış ve on sekiz yıl hapse mahkûm olmuştur. Yaşar Kemal, anılarında amcasının hapisanede olan Yusuf'u öldürtmek için adam tuttuğundan ancak amacına ulaşmadığından da söz eder. Amcasının içindeki intikam ateşi, Yusuf'un ölümünden yana iken, annesinin başlangıçta töreye uygun olarak, büyüyen oğlun babanın katilini öldürmesini arzu ettiğini; ancak sonradan hapisanede ki bir kişinin her gün acı çektiğini, ölümün Yusuf için kurtuluş olacağını düşündüğünü söyler. Yaşar Kemal, annesinin artık zamanın değiştiğini oğlunun elini kana bulamasının doğru olmadığını söylediğini de ekler. Ancak, annesinin Yusuf'un yıllar sonra cezasını tamamlayıp hapisten çıkmasından hapiste olmanın verdiği acıları yaşamayacak olduğu için büyük üzüntü duyduğunu anlatır. Yusuf'un hapisten çıktıktan bir süre sonra öldürülmüş olmasının da annesi tarafından hoş karşılanmadığını belirtir. Annesinin son nefesine kadar, eşinin intikamının oğlu dışında biri tarafından alınmasını kabul edemeyip herkese cinayeti Yaşar Kemal'in işlediğini söylediğini de anlatır. Oysa cinayet işlendiğinde Yaşar Kemal, Çukurova'da değildir, annesi son nefesine kadar oğlundan cinayeti işlediğini duymayı beklediği bilgisine de anılarında yer verir (Yaşar Kemal, 2004, s. 91,92). Hasan ile benzer sayılabilecek bir kaderi yaşayan Yaşar Kemal'in annesinin kan dökmenin fayda vermeyeceğini, hapiste kalmanın suç işleyen kişi için her gün ölmek ile eş değer olacağını söyleyen, bir başka deyişle evladını suç işlemekten koruyan güçlü duruşu önemlidir. Romanda Esme'de de oğlunu korumaya çalışan bir anne tavrı görülür. Esme, öldürülen eşinin ailesi tarafından Hasan'ı ve eşine ait her ne varsa bırakıp köyü terk etmeye zorlanır. Oysa Esme, kalıp eşinden kalan işleri çekip çevirir. Hasan üzerindeki

baskılar arttığında evladını da alıp kaçmayı dener, başaramaz. Hasan'ı suç işlemekten korumaya çalışır. Ancak eski âşığı tarafından kocası öldürülmüş bir kadın olarak çizilen Esmе, romanda oğlu ve toplum karşısında kendisini savunacak tezleri elinden alınmış, kendisini bekleyen sonu bildiği halde toplumsal çevreyi terk etmemekte diremiştir. Sonunda Esmе, güzelliği ve sessiz direnişi nedeniyle kaçınılmaz sonun mağdurun haline gelmiştir. Hasan'ın başından geçen olaylar, romanda belirgin bir tarih verilmemle birlikte tahminen 1950 yılı gibi yaşanmış olmalıdır. Nitekim Yaşar Kemal 1950 yılının Nisan ayında 15 gün hapis yattığını, romanın kahramanı küçük çocuğu hapiste tanıdığını anılarında anlatır (Yaşar Kemal, 2004, s. 50).² Romanın kurgusunda da anlatıcının hapis yattığı sırada Hasan'ı tanıdığını ve onun öyküsünü öğrendiğini söylemesi, Hasan'ın ve yaşadıklarının gerçekliğine dikkat çekmektedir.

Sonuç

Yılanı Öldürseler adlı romanda anlatılan olaylara ve sözü edilen kişilere bugün de benzer öyküler içinde rastlamak olasıdır. Bu roman, yazılıp yayımlandığı dönemde ve hali hazırda önemli bir toplumsal sorun olan kan davası, töre cinayeti ile birlikte kadının sadece kadın olmasından dolayı, işlemediği bir suçtan dolayı suçlanması, cezasının da en ağır biçimde toplum tarafından verilmesinin güzel bir örneğidir. Roman, kanayan toplumsal bir yaraya değinmekte, eserin yazıldığı hatta esinlendiği gerçek olayın yaşandığı günden bugüne bu toplumsal sorunun çözülemediğine tanıklık etmektedir.

Yılanı Öldürseler'de Hasan'ın başına gelenler ve suça itilmesi ile Yaşar Kemal'in yaşamında benzerlik bulunduğu açıktır. Ancak bu romanda Yaşar Kemal, Hasan'ın kimliğinde değil, Hasan'ın hapisanede dost olduğu kişi ve olayların anlatıcısı konumdadır. Nitekim yukarıda da belirtildiği gibi babası cinayete kurban giden, çocuk yaşta böyle bir acı ile karşı karşıya kalan Yaşar Kemal, Hasan'dan farklı olarak suça itilmemiş, aksine bu konuda ailesi tarafından korunmuştur. Yaşar Kemal'in siyasi nedenlerle bir süre hapse kalmış olması, romanda anlatıcı ile Hasan'ın hapisanede iken yollarının kesişmesini açıklamaktadır. Ancak roman kahramanı Hasan'ın da Yaşar Kemal'in geçmişinden büyük izler taşıdığı görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında yazarın yaşam öyküsündeki önemli ve üzücü olayların her şeyden önce roman kahramanı Hasan'ın duygu, düşünce ve iç dünyasının anlatımında inandırıcılığı sağladığı bir gerçektir. Toplumun bireyi belli bir eylemi yapmaya itmede, hurafelerden, rüyalardan, gelenekten yararlanmanın yanı sıra romanda Hasan'ın babaannesinin evlat acısıyla yanan yüreğinin ateşinin hayli iyi çizilmiş olması önemlidir. Küçük bir çocuk olan Hasan'ın içine çekildiği kaos karşısındaki edilgen, çaresiz duruşu, onu anne katili yapmaya iten sadece aile çevresi değil toplumsal yapı içinde savruluşu romanda oldukça başarılı biçimde çizilmiştir. Bu açıdan *Yılanı Öldürseler*, okuru; suçlu çocuk olmadığı, çocuk suçluluğu olduğu kavramına yönlendirmesi noktasında üzerinde durulmaya değer niteliktedir.

Notlar

- 1 Nedim Gürsel, Yaşar Kemal'in "Yaşamsız Sanat Olmaz" başlıklı yazısında ileri sürdüğü büyük sanata giden yolun yaşamdan geçtiği, hatta sanat yapıtının bir yaşama işi olduğunu söylemesini eleştirir (Gürsel, 1978: 13). Bununla birlikte Nedim Gürsel, Yaşar Kemal'in bazı romanlarında yalınkat gerçeklik anlayışını eşine az rastlanır bir imgelem gücüyle aştığını söyler (Gürsel, 1978: 24).
- 2 Cevdet Kudret, *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman* başlıklı kitabında Yaşar Kemal'in hapis yatmasına dair şöyle bir bilgi paylaşır: "Ceza yasasının 142. maddesine aykırı davrandığı savıyla tutuklanıp 34 ay Kozan cezaevinde yattı (1950-1951)." (Cevdet Kudret, 1998: 403). Cevdet Kudret'in bu görüşü, Yaşar Kemal'in anılarında belirttiği on beş günlük süre ile çeliştiği gibi kendi içinde de (hapis yatılan yılların 1950-1951 olup sürenin ise 34 ay olması noktasında) çelişmektedir.

Kaynaklar

- Arkonaç, S. A. (2008). *Sosyal psikolojide insanları anlamak deneysel ve eleştirel yaklaşımlar*. Ankara: Nobel
- Bal, H. (2004) *Çocuk suçluluğu*. Isparta: Fakülte.
- Baysal, C. ve Tekarslan, E. (2004) *Davranış bilimleri (Genişletilmiş 4. Baskı)*. İstanbul: Avcıol.
- Cevdet Kudret, (1998) *Türk edebiyatında hikâye ve roman - III Cumhuriyet Dönemi (1923-1959) (3. Baskı)*. İstanbul: İnkılâp.
- Erdoğan, O. (2012) *Çocuk ceza hukuku*. Ankara: Bilge.
- Erem, F. (1997) *Suç Bilimi açısından adalet psikolojisi (10. Basım)*. Ankara: Adil.
- Gürsel, N. (1978) *Çağdaş yazın ve kültür*. İstanbul: Çağdaş.
- Hogg, M. ve Vaughan, G. M. (2007) *Sosyal psikoloji*. (İ.Yıldız, A. Gelmez, Çev). Ankara: Ütopya.
- Krech, D. ve Crutchfield, R. S. (1994) *Sosyal psikoloji (4. Basım)*. (Çev. E. Güngör). İstanbul: Ötüken.
- Malinowski, B. (2003) *Yabani toplumda suç ve gelenek*. (Çev. Ş. Yeğin). İstanbul: Epsilon.
- Oktik, N. (2013) Sosyal sapma ve suçun sosyolojisine kuramsal yaklaşımlar. *Suçun sosyolojisi cezanın felsefesi*. Editörler: Güncel Önkal, Özgür Sarı. Ankara: Nobel.
- Richter, R. (2013) *Sosyolojik paradigmlar (2. Baskı)*. (Çev. N. Doğan). İstanbul: Küre.
- Ruggiero, V. (2009) *Edebiyat ve suç- sapma ve kurmaca sosyolojisi*. (Çev B. Kılınçer) İstanbul: Everest.
- Silah, M. (2005) *Sosyal psikoloji - davranış bilimi (Geliştirilmiş 2. Baskı)*. Ankara: Seçkin.
- Todorov, T. (2001) *Poetikaya giriş*. (Çev. K. Şahin) İstanbul: Metis.
- Yaşar Kemal, (2007) *Yılanı öldürseler (7. Baskı)*. İstanbul: Yapı Kredi.
- Yaşar Kemal (2004) *Yaşar Kemal kendini anlatıyor*. Kitap editörleri: P. Çelikel, T. Erdoğan. İstanbul: YKY.